

Nærings- og fiskeridepartementet

Deres ref

Vår ref

Dato

2017/5920-KIT

11.05.2017

Innspill til stortingsmelding om offentlige anskaffelser

Innledning

Det vises til forespørsel om å gi innspill til Nærings- og fiskeridepartementet til utarbeidelse av ny stortingsmelding om offentlige anskaffelser. Som utgangspunkt for innspillene har Departementet blant annet oppstilt følgende spørsmål:

- Hva er etter deres oppfatning de viktigste utfordringene som stortingsmeldingen bør adressere?
- Hvilke tiltak kan bidra til å bedre situasjonen?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Universitetet i Oslo (UiO), UiT Norges arktiske universitet og Universitetet i Bergen (UiB) har gjennom iBOTT et omfattende samarbeid om innkjøp og sender derfor innspillene samlet. Dette brevet sendes av UiB på vegne av de fire universitetene.

Utfordringer som stortingsmeldingen bør adressere

Med det nye anskaffelsesregelverket er kravene til at offentlige oppdragsgivere ivaretar andre hensyn enn rent økonomiske, blitt strengere. Virksomheter underlagt regelverket skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning, fremme klimavennlige løsninger, fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter, sikre anstendige lønns- og arbeidsvilkår, øke antall lærlingeplasser, fremme innovasjon, fremme økt sysselsetting og ivareta ulike øvrige sosiale hensyn.

For hensyn særskilt knyttet til miljø og klima har Departementet, etter anmodning fra Stortinget, nylig vedtatt en bestemmelse i anskaffelsesforskriften om miljø og klima. Oppdragsgiver skal etter den nye bestemmelsen «legge vekt på å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser og kan stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen der det er relevant og knyttet til leveransen. Der miljø brukes som tildelingskriterium, bør det som hovedregel vektas minimum 30 prosent».

En av hovedutfordringene med forventninger som nevnt over er at de kan være vanskelig å forene med krav til effektivitet og besparelser. For eksempel har innkjøpere i offentlig sektor klare forventninger om å innfri faktiske økonomiske besparelser ved anskaffelsene. Dette må regelmessig rapporteres videre sammen med redegjørelser for hvordan ulike øvrige hensyn er ivaretatt på en god måte. Samtidig som «sjekklisten for øvrige hensyn» har blitt lengre, stilles det også krav til at både gjennomføring av konkurransene og oppfølging av kontraktene skjer i henhold til anskaffelsesregelverket. Selv om det har kommet noen forenklinger av regelverket er det fortsatt et svært omfattende regelverk å forholde seg til.

Forslag til tiltak

Offentlige anskaffelser gir store muligheter for å ivareta ulike hensyn utover rent økonomiske. Disse mulighetene både bør og skal benyttes. Dette forutsetter imidlertid at det også skapes en bevissthet om at offentlige innkjøpere faktisk skal realisere en rekke mål og at fokuset ikke alltid bør være på økonomiske besparelser.

Effektivisering kan oppnås gjennom digitalisering, standardisering og samordning. For eksempel kan oppfølging av etiske krav som stilles til leverandører i deres produksjonskjede, samordnes og eventuelt sentraliseres slik at noen færre kontaktpunkt gjør dette på vegne av flere oppdragsgivere. Vi viser i denne sammenheng også til innspill til stortingsmeldingen fra Initiativ for etisk handel.

I anskaffelser hvor det er stilt krav til leverandørene om systematisk oppfølging av produksjonskjeden, må kravene følges opp. Dette krever erfaring og kompetanse, i tillegg til at det er arbeidskrevende både for offentlige oppdragsgivere og for leverandører. Her er det mye å hente på å samordne eller samle oppfølgingen, ettersom leverandørene da kunne ha levert dokumentasjon til ett/færre steder, og hver enkelt oppdragsgiver kan slippe å stille de samme spørsmålene hver for seg til hver leverandør. I tillegg til forenkling, vil man på denne måten utvikle spisskompetanse som letter arbeidet med oppfølgingen og gjør den mer treffsikker. En mulighet ville derfor være at *kontraktsoppfølging* av etiske krav samles enten nasjonalt eller per landsdel/fylke, eller gjennomføres i samarbeid. Hver oppdragsgiver kan da gi ansvaret for oppfølging av etiske krav til en annen enhet, for eksempel til en stor aktør i hver landsdel eller fylke, eller til en nasjonal enhet for henholdsvis staten og kommunene, for eksempel Statens Innkjøpscenter og KS.

En slik samlet oppfølging vil forutsette standardiserte etiske krav og en standardisert rutine for oppfølging. Målet for dette finnes i hovedsak allerede, slik som Difis og IEHs mål for etiske kontraktsvilkår. Det vil derfor være rimelig enkelt å innføre slik standardisering.

Annen kontraktsoppfølging vil fortsatt ligge til den enhet som har signert kontrakten, ettersom slik kontraktsoppfølging er nært knyttet til leveransen/ytelsen (for eksempel vurdering av om man har mottatt avtalt vare/tjeneste til rett tid). Videre vil hver oppdragsgiver selv være den som vurderer bruk av sanksjoner ved eventuelle brud som blir avdekket ved kontraktsoppfølgingen av de etiske kravene. Forslaget til samlet oppfølging gjelder altså bare oppfølgingen av de etiske kravene, slik som innhenting av rapporter, revisjon med mer.

En annen type samordning og kompetansedeling, er nettverk som gjør det mulig å dele kompetanse og erfaring. Nettverket kan være organisert innen en sektor eller geografisk.

Vi foreslår i tillegg til dette, at det stilles krav til målrettet kompetansebygging hos offentlige innkjøpsfunksjoner. Dette bør inkludere alle sider av anskaffelsesprosessen, herunder økt fokus på prosjektkompetanse ikke bare for ledere, men også for innkjøpere. Videre foreslår vi at det stilles krav til at offentlige innkjøpere må ha høyere utdanning, og at det legges til rette for muligheten for å ta en eller annen form for tilleggsutdanning innen offentlige anskaffelser.

Som nevnt innledningsvis er det en utfordring å ha tilstrekkelige ressurser til gode og riktige innkjøp, og det er derfor viktig å bruke ressursene på strategiske kjøp av høyere verdi. En enkel effektivisering vil være å heve grensen for dokumentasjonsplikt fra 100 000,- til et høyere beløp, gjerne inflasjonsjustert. Grensen på 100 000,- har stått fast siden 2005 uten justering. Vi foreslår derfor at man vurderer å heve denne, for eksempel til 150 000 eller 200 000. Kjøp under denne terskelverdien vil følge statens/enhetens økonomireglement, men uten krav til dokumentasjon av konkurranse.

Vi takker for muligheten til å gi innspill.

Vennlig hilsen

Kjetil Skog
Innkjøps sjef

Kitty Amlie Tverrå
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.